

Отже, фонди науково-довідкової бібліотеки активно використовуються архівістами у виставковій роботі, при підготовці публікацій, наукових збірників, значно розширюють спектр науково-дослідницької діяльності Держархіву області та його користувачів.

Список використаних джерел

1. Зведений звіт про виконання плану розвитку архівної справи Хмельницької області за 2009 рік // Поточний архів Держархіву Хмельницької області.
2. Державний архів Хмельницької області: путівник. – Хмельницький, 2008. – Т. 1. – 610 с.
3. Державний архів Хмельницької області, ф.р. 1530, оп. 1, спр. 14.

В статье освещается история формирования, объемы и содержание фондов архивной научно-справочной библиотеки.

Ключевые слова: Поділля, архивное дело, научно-справочная библиотека, фонды.

УДК 001:378.011.3-057.175:80.09

*Л.Г. Рева,
м. Київ*

Наукові праці університетських учених-філологів – джерелознавча база вивчення історії української літератури та життєписів її творців

У статті здійснений огляд окремих видань університетських учених початку ХХІ ст. та осмислено їх місце в сучасному історико-літературному процесі. Дослідження подає інформацію про здобутки сучасного українського літературознавства в останній період.

Ключові слова: Життєпис, медієвістика, модерн, письменник, портрет, спогад, традиції.

Стан науки про літературу неодноразово ставав предметом дискурсу на сторінках фахової періодики [18, с. 22 – 33]; [1, с. 48 – 53].

Мета нашого дослідження – здійснити огляд видань університетських учених початку XXI століття, осмислити значення їх доробку в сучасному історико-літературному процесі. Окрім того, хотілося б відразу заперечити п. Стефанії Андрусів, яка стверджує: “... В університетах (і колишніх педінститутах)... талановитих науковців надто мало...” [1; с. 50.], – хоча висновки, зроблені дослідницею в кінці статті ми підтримуємо: “Головне – зосередити зусилля на текстах (писання, видання, обговорення), а не на деструктивних контекстах” [1, с. 53.].

Вибірковий огляд теоретичних та історико-літературних праць (ми не ставили перед собою завдання створити вичерпний каталог студій, здійснених університетськими дослідниками) свідчить про активність і плідну діяльність університетських учених.

В останній час українське літературознавство збагатилося численними працями, підготовленими викладачами університетів України, які свідчать про творче засвоєння того величезного літературознавчого, філософсько-естетичного, культурологічного досвіду, якого набула сучасна наука про літературу. Попри обмежені матеріальні ресурси, політичну та економічну кризи, творче життя університетів на піднесенні. Воно задіяне, зокрема, до творення духовного, наукового потенціалу з питань філології, бо лише духовні й культурні цінності здатні стимулювати національну творчу енергію. У наш час державні університети є науковими, педагогічними, дослідницькими й методичними установами та осередками філологічної науки в Україні.

Головним центром літературознавчої науки є Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАН України. Тут працює багато талановитих учених, які виважено, помірковано ставляться до нових інтерпретаційних стратегій і методологій.

На базі багатьох університетів спільно з Інститутом літератури імені Тараса Шевченка НАН України створені науково-дослідні центри для дослідження актуальних проблем літературознавства: Черкаський державний університет ім. Богдана Хмельницького – науково-дослідницький центр для дослідження актуальних проблем шевченкознавства, Кіровоградський державний педуніверситет ім. Володимира Винниченка – науково-дослідницький центр для дослідження українського зарубіжжя, Переяслав-Хмельницький державний педуніверситет ім. Григорія Сковороди – науковий центр із вивчення життя і творчості Григорія Сковороди. На базі Ніжинського педагогічного університету створений Гоголівський науково-методичний центр. На базі Волинського національного університету ім. Лесі Українки – науково-дослідний Інститут Лесі

Українки, який працює над підготовкою академічного зібрання творів Лесі Українки в 16-ти томах та персональному енциклопедію Лесі Українки... У Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича науково-дослідний центр “Біблія і культура”.

1988 р. у Львівському національному університеті ім.І.Я. Франка заснований Інститут франкознавства. Проте історія франкознавства в університеті нараховує понад 100 років. Серед тих, хто створив цю історію, – О. Огоновський, К. Студинський, С. Белей, Б. Барвінський, Я. Гординський, Ф. Колесса, І. Свенціцький, В. Щурат, І. Крип'якевич, Л. Білецький, М. Возняк ті інші видатні вчені. Інститут франкознавства відіграє важливу роль у розв'язанні назрілих теоретико– та історико-літературних проблем. Тут працюють над виданням повного академічного зібрання творів І.Я. Франка, укладанням словника мови письменника і франківської енциклопедії.

В університетах регулярно проводяться науково-теоретичні конференції, що завершуються виданням наукових збірників: Луганський національний університет імені Тараса Шевченка проводить щорічні всеукраїнські наукові конференції “Документалістика початку ХХІ століття: проблеми теорії та історії”; Уманський державний педуніверситет імені Павла Тичини – щорічні міжнародні науково-практичні конференції “Культурна спадщина України”; Криворізький державний педуніверситет – всеукраїнські науково-теоретичні конференції “Українська література: духовність і ментальність”; Бердянський державний педуніверситет, де створено науково-дослідний Інститут слов'янознавства і компаративістики, щорічно проводить міжвузівські конференції “Актуальні проблеми слов'янської філології”; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології, кафедра теорії літератури та компаративістики з 1996 р. відновили проведення щорічних філологічних семінарів (засновані В. М. Перетцом в 1904 р.); Франківські щорічні наукові конференції відбуваються у Львові; раз на два роки проходять наукові конференції в Переяславі-Хмельницькому, присвячені Григорію Сковороді тощо.

Університети видають збірники наукових праць. З 1993 р. виходять “Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка” (Філологічні науки). 1997 р. заснований Вісник Луганського університету імені Тараса Шевченка (Філологічні науки), що виходить 2 рази на місяць, де публікуються статті з актуальних проблем літературознавства та документалістики. Подібні збірники видаються в інших університетах. “Шевченків світ” –так називається щорічник Черкаського наукового

Центру шевченкознавчих досліджень та Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України. Перший його випуск (2003) присвячений 200-річчю від дня народження Кобзаря. Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАН України спільно з Одеським національним університетом ім. І. І. Мечникова бере участь у виданні збірника “Медієвістика”. “Сучасний погляд на літературу”: зб. наук. праць: 9 вип.: Пам’яті акад. Петра Хропка” (К., 2004. – 318 с.) Національний педуніверситет ім. М. Драгоманова. Він містить наукові праці докторантів, аспірантів та колег академіка П. Хропка. У них репрезентується давня і класична літератури, аналіз суперечливих явищ ХХ ст., вводяться в ужиток науковців маловідомі архівні матеріали. Збірник відкривається статтею С. Кіраля “Людина, вчений, педагог”, присвячений відомому літературознавцеві, та містить автобіографію П. Хропка “Я молодий, бо з молодими” (“Життєпис Петра Хропка, написаний ним самим”).

Виходять збірники наукових праць з філології в університетах Харкова, Львова, Чернівців, Ніжина, Тернополя, Донецька, Луцька, Бердянська... Вони мають різні назви: “Наукові праці” (філологічні науки), “Вісник університету” (філологічні науки), “Шевченкознавчі студії”, “Франкознавчі студії”, “Філологічні студії”... Попри статті про теоретичні та історико-літературознавчі питання в цих збірниках значне місце займають студії, присвячені життю та творчості письменників. Друкуються університетські вчені і в численних періодичних виданнях, зокрема в журналі “Слово і час”.

Вчені університетів репрезентують свої наукові досягнення і Україну на численних міжнародних та всеукраїнських конференціях.

У науковому доробку українських дослідників, крім багаточисленних статей у збірниках та періодичних виданнях, – різнопланові монографії, присвячені питанням теорії літератури, серед яких виділяється дослідження А. Ткаченка “Мистецтво слова: Вступ до літературознавства (К., 1998), у якому підкреслюється: “Попри історичну плінність уявлень про художність і її критерії, згармонізована формозмістова єдність залишається однією з найтривкіших підвалин, що вирізняють мистецькі здобутки на тлі минулих фактів літературного процесу” (С. 435).

У більшості праць проблеми теорії літератури розглядаються на прикладі творів конкретного періоду історико-літературного процесу.

“Майбутні дослідники, котрі прагнутимуть пізнавати ті непрості процеси, що відбувалися в житті України на межі другого і третього тисячоліть, безсумнівно, не зможуть обійти увагою постать відомого вченого, публіциста і громадського діяча *Анатолія Погрібного*”, –

таку оцінку вченому дав його рідний Київський національний університет імені Тараса Шевченка [8; с. 233]. Останні його книги – “Розмови про наболіле, або Якби ми вчилися так, як треба” (К., 1999), “По зачарованому колі століть, або нові роздуми про наболіле” (К., 2001), “Раз ми є, то де” (2003), “Поклик дужого чину” (2004) отримали широкий суспільний резонанс і 2006 року були відзначені Національною премією імені Тараса Шевченка. Написані вони на основі авторської радіопередачі “Якби ми вчилися так, як треба”, яка від 1997 р. звучала на хвилі українського радіо. Його книги – це соціопсихологічний зріз сучасного українського суспільства, яке не може бути спокійним до подій, що відбуваються навколо.

Довкола теорії та історії літератури сконцентровані літературознавчі розвідки різних років *Анатолія Погрібного*, зібрані в книзі “Літературні явища і з’яви”: *Статті. Портрети. Силуети. Наближення* (Ніжин, 2007. – 628 с.). Автор досліджує природу проблеми художнього конфлікту, феномен письменницької публіцистики, сутності стильових пошуків на сучасному етапі, питання модернізму тощо. На особливу увагу заслуговують розгорнуті портретні характеристики Я. Щоголіва, Б. Грінченка, О. Гончара, “силуети” й “наближення” П. Куліша, І. Нечуя-Левицького, І. Манжури, Г. Григоренка, Д. Гуменної, П. Тичини, В. Підмогильного, О. Ольжича, В. Симоненка, Б. Олійника... Чільне місце відведене й маловивченим в українській літературі М. Вагнеру, П. Кузьменкові, М. Вербицькому, О. Зіньківському, М. Косачу та ін.

Доробок десятирічної діяльності *Романа Гром’яка* презентує книга “Орієнтації. Розмисли. Дискурси”: 1997 – 2007 (Тернопіль, 2007. – 368 с.). Це своєрідний підсумок, позначений віхами порубіжжя кінця ХІХ – початку ХХ століття. У виданні порушуються злободенні питання сучасного статусу теорії літератури та її функцій, говориться про розвиток гуманітарної науки, яку характеризує нова якість синтезу різних способів і методів інтерпретації моделей художнього мислення. Торкається дослідник багатьох моментів дискурсивного освітлення історико-літературного процесу індивідуальних стилів, художніх систем, посилаючись на праці М. Гнатюка, Г. Грабовича, І. Дзюби, М. Жулинського, М. Ільницького, М. Качуровського, А. Нямцу, М. Сулими та ін.

Фактологічну значущість мають сторінки, де ґрунтовно інтерпретовані життєписи І. Франка, В. Стефаніка, Б. Лепкого, В. Винниченка, О. Кобилянської, У. Самчука, М. Вороного...

Книга А. Нямцу. “Миф. Легенда. Література: Теоретические аспекты функционирования: монография” (Чернівці, 2007. – 520 с.)

теж є плодом багаторічного теоретичного й історико-літературного дослідження традиційних сюжетів і образів. Не зловживаючи термінологією, автори вдалося створити цілісний образ світового літературного процесу, його своєрідний “портрет”. Дослідник розкриває зміст діалогів між творами й літературами, що відбувається в різних часопросторах. Для України особливого значення набуває по-новому порушена і глибоко розроблена проблема творчості М. Гоголя та інших українських письменників у світовому літературному процесі: [20; с. 100 – 102]; [3; с. 99 – 101].

У полі зору дослідника Я. Поліщука “*Література як геокультурний проект: монографія*” (К., 2008. – 305 с.) опиняються модуси художнього мислення та методи літературної критики ХХ ст., а твори І. Франка й “Молодої Музи”, Лесі Українки та М. Хвильового, Ю. Шереха і Ю. Андруховича стають предметом цікавих інтепретацій.

У монографії А. Білої “*Український літературний авангард: пошуки, стильові напрямки*” (Донецьк, 2004. – 445 с.) уперше зпоміж багатьох розвідок, присвячених актуальним питанням авангардного дискурсу, окреслена панорама авангардного поступу. Теоретична частина книги – “концептологія авангарду” присвячена “стильовим варіантам” авангарду – футуризму, конструктивізму, експресіонізму, сюрреалізму, які задекларували себе в українському літературному процесі [10, с. 78 – 80].

Дослідження професора Одеського національного університету ім. І.І. Мечнікова Н. Малютіної “*Українська драматургія кінця ХІХ – початку ХХ століття: аспекти родо-жанрової динаміки*” (Одеса, 2006. – 351 с.) здійснене з позицій найсучасніших теоретико-методологічних розробок вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі історії і теорії драми. Дослідження суттєво збагачує наукове уявлення про літературний процес названого періоду, формує нові підходи до розуміння родо-жанрової генези української драматургії в контексті закономірностей загальноєвропейського літературного розвитку та розвитку драми як специфічного роду.

На матеріалі української прози другої половини ХІХ – початку ХХ століття запропонований оригінальний підхід до аналізу синкретизму художньої образності в дослідженні О. Єременко “*Літературний образ у силовому полі синкретизму*” (К., 2008. – 320 с.). На прикладах конкретних скласифікованих вияв синкретизму на різних рівнях тексту.

Книга М. Васьківа “*Романні форми в українській літературі 1920-х років*” (Кам'янець-Подільський, 2009. – 325 с.), є продовженням дослідження автора “Український роман 1920-х –

початку 1930-х років: генерика й архітектоніка” (Кам'янець-Подільський, 2007), де подавалася було широка панорама поліфонічної еволюції української романістики із засвоєнням нею західно-європейського досвіду, опануванням елементами модерністської поетики і нового національного самоствердження. У монографії “Романні форми...” більше місця відведено вивченню теорії роману, характеристиці багатства й оригінальності романних форм, які були вагомим етапом у розвитку української літератури 1920-х – початку 30-х років ХХ ст. [4, с. 105 – 108].

24 ґрунтовні дослідження у книзі *Є. Прісовського “Дороговказ на віки: літературно-критичні статті” (Одеса, 2006. – 182 с.)* мають два тісно пов’язані напрямки: “національно-патріотичні й загальнолюдські начала в творчості письменників української літератури ХІХ – ХХ ст., де представлено життєписи М. Костомарова, Б. Лепкого, П. Карманського, В. Стефаніка, О. Ольжича та продовження кращих традицій української класичної літератури, театрального мистецтва. Свіжість, оригінальність і широта думки дослідника сприяє глибокому розумінню тематичного, жанрового й художнього багатства української літератури ХІХ ст. і загальних тенденцій її розвитку в ХХ ст. [12; с. 90 – 91].

М. Ільницький у книзі “У фокусі віддзеркалень: Статті. Портрети. Спогади” (Львів, 2005. – 552 с.) прагне максимально представити всі грані своєї творчості і людської індивідуальності. Особливе місце посідають літературно-критичні статті, зосереджені на актуальних проблемах 1960-х – 1970-х–1980-х років, статті, присвячені представникам діаспори Ю. Шерехові, Б. Рубчакові; науковим портретам В. Щурата, М. Павлишина; спогадам-свідченням про М. Шумила, Т. Кочура, В. Фащенко, Л. Новиченка [6, с. 83 – 85].

У книзі *Ю. Мартиненка “Місія: проблеми національної ідентичності в українській прозі 40-х – 50-х років ХХ століття” (Кіровоград, 2004. – 328 с.)* окреслені параметри націєтворчої місії української літератури, її генеза, тематичні та жанрово-стильові домінанти. Автор аналізує твори митців різних естетичних уподобань (як, т.зв. традиціоналістів, так і модерністів) Т. Осъмачки, О. Довженка, В. Домонтовича та ін.

В. Сірук у монографії “Наративні структури в українській новелістиці 80-х – 90-х років ХХ століття: типологія та внутрішньотекстові моделі” (Луцьк, 2006. – 224 с.) розглядає ще недостатньо вивчені проблеми структури епічного твору та функціональності “малої” прози 80-х – 90-х років ХХ століття.

Українська історична проза ніколи не залишалася поза увагою літературознавців. У монографії *Л. Ромащенко “Жанрово-стильовий*

розвиток сучасної української історичної прози: основні напрямки художнього руху" (Черкаси, 2003. – 388 с.) йдеться про цілісний аналіз історичної белетристики 80-х – 90-х років ХХ століття. Вона презентує “нову хвилю” історичної романістики, поява якої зумовлена формуванням художнього мислення під впливом оприлюднення в 80-х – 90-х роках історичних праць В. Антоновича, М. Аркаса, М. Грушевського, Н. Полонської-Василенко, Д. Яворницького [23, с. 84 – 85].

Не можна не згадати і оригінального дослідження *І.Бондар-Тереженка* “*Ostmodern: геопоетика, психологія, влада*” (Тернопіль, 2005. – 144 с.), в якому автор на широкому фактичному матеріалі простежує літературний процес 90-х років ХХ століття, де вперше представлено не певну культурну формацію, художній напрям чи жанрове розмаїття конкретного історико-культурного періоду, а зв’язок між автором, літературним процесом і геополітичним ландшафтом. Постмодернізм не пройшов. Це обгрунтовано доводить автор, пропонуючи власну класифікацію літературних практик 1990-х років [7; с. 92 – 93].

Генеалогічній проблемі жанру філософської лірики з урахуванням новітніх інтерпретивних методик (передусім, герменевтичної й рецептивної) із залученням категорій діалектики, функціональної поетики й частково конгнітивістики присвячене дослідження *Козлика І.В.* “*Теоретичне вивчення філософської лірики і актуальні проблеми сучасного літературознавства*” (Івано-Франківськ, 2007. – 591 с.). Праця порушує чимало актуальних проблем сучасного літературознавства. Автор обгрунтовує необхідність радикального перегляду сучасною наукою поняття про літературу, узвичаєних категорій, а також “широко прокламує важливість обраної дослідником методологічної позиції для вироблення адекватного інструментарію при аналізі літературних явищ” [14; с. 74 – 75].

Вперше наш читач має змогу ознайомитися з дослідженням “*Літературна політика в радянській Україні 1917 – 1934*” (*К.*, 2000. – 248 с.) *Юрія Луцького*, відомого вченого-україніста, професора Торонтського університету, лауреата премії Омеляна й Тетяни Антоновичів. Англійською мовою ця праця з’явилася в Нью-Йорку 1956 року. Відтоді вона стала бестселером. Книга документально засвідчила перед усім світом психологічний тиск на творчу інтелігенцію, жорстокий ідеологічний контроль над письменниками.

Серед розмаїття теоретичних та історико-літературних праць помітне актуальне інтегральне, метафізичне дослідження літературного перекладознавства *М.Б. Лановик* “*Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проєкції*” (Тернопіль,

2006. – 470 с.). Означення “теорія відносності” використовується як ідея багатомірності та різносторонності та як ідея рухомості кожного тексту. Авторка ставить собі за мету “багатоформатно окреслити саме літературознавчий аспект” художнього перекладу [21, с. 82 – 84]; [22, с. 80 – 83].

Завжди була в колі уваги науковців історія української давньої літератури. На різних етапах розвитку суспільства її досліджували і вивчали історики, філологи, мистецтвознавці. Значний інтерес до її вивчення в наш час виявляють університетські вчені-філологи. Про це свідчить третє видання книги *М.Ф.Гетьманець “Тайна ріки Каяли” (Х., 2003)*, присвяченої одному з найскладніших питань “Слова о полку Ігоревім” – визначенню місця, де проходили події, описані в поемі, пошукам легендарної ріки Каяли, на берегах якої військо Ігоря Святославовича зазнало поразки. Безсмертному “Слову...” присвячена також праця *І.І.Костікової “Слово о полку Ігоревім” у сучасних дослідженнях” (Х., 2001)*.

Суттєвим внеском у розвиток національної медієвістики є самостійне й новаторське дослідження *О.Сліпушко “Еволюція та функціонування літературних образів у книжності Києворуської держави (Х – перша половина ХІІ ст.)” – (К., 2009.– 416 с.)* [13, с. 101 – 103].

На заохочення й зацікавлення ліцеїстів вершинними досягненнями українського письменства та введення їх у міжнародний контекст розрахована книга *В.Соболь, “До джерел. Історія давньої української літератури ІХ – ХVІІІ ст.” (Варшава, 2005)*.

Проблемі становлення і функціонуванню Біблійної герменевтики присвячена монографія *З.Лановик “Hermeneutica Sakra” (Тернопіль, 2006. – 587 с.)*. Мета дослідження сформульована на с. 9-13: подати еволюцію Біблійної герменевтики, проаналізувати структурно-текстову і художньо-образну природу Біблії, визначити парадигми та інтерпретації (історико-літературний, граматичний, алегоричний, типологічний, архетипний, символічний та ін. аспекти), окреслити контекстуальні принципи аналізу Біблії, виділити її жанрові, художньо-поетичні і стилістичні особливості, визначити сфері Святого Письма, розкрити його символічно-алегоричну сутність і значення для розуміння Біблії як універсального коду мистецтва. Дослідниця уточнює (с. 60-61): Біблійна герменевтика не передбачає проникнення в сутність релігійно-теологічних проблем, це прерогатива екзегетики і апологетики в теології, які використовують герменевтичні методи, але трактують Біблійні тексти з конфесійно-богословських поглядів, отже, новизна дослідження – у віддаленому від традиційних культурно-релігійних підходів, у всебічному

літературному аналізі Біблії як нескладного текстового феномена. Це перша спроба в українському літературознавстві цілісного аналізу генези, методології й функціонування біблійної герменевтики як окремої сфери гуманітарного знання. Авторка доводить, що коріння цієї науки сягає далекої давнини, біблійних часів [2, с. 92-94]; [21, с. 82-84].

Належне місце в сучасному літературному процесі посіла українська середньовічна та барокова писемність. Основи її вивчення в свій час заклали відомі дослідники-медієвісти Д. Чижевський, відомий вчений-славист, літературознавець і філософ, Л. Махновець, В. Крекотень, О. Мишанич та ін.

2003 р. Київська бібліотека давнього українського письменства поповнилася виданням *Чижевський Д. "Українське літературне бароко: вибрані праці з давньої літератури"* (К., 2003. – 576 с.), підготовленим членом-кореспондентом НАН України Олексою Мишаничем, який в передмові зазначив: "Оглядаючи з певної часової відстані напрочуд багату й змістовну наукову спадщину Д. Чижевського, доходимо висновку, що він один із найвидатніших українських медієвістів ХХ століття".

Продовжують традиції попередників, захищають честь і здобутки справжньої науки сучасні дослідники давньої української літератури.

Професор Києво-Могилянської академії, лауреат Шевченківської премії 2005 р. І. Качуровський *І. Качуровський у книзі "Генерика і архітектоніка" – Кн.1: "Література Європейського середньовіччя"* (К., 2005. – 382 с.) простежує еволюцію літературних жанрів, розповідних і версифікаційних форм у літературах і усній народній творчості різних народів середньовічної Європи: їх взаємовпливи, міжнародні "подорожі" сюжетів, героїв, прийомів виразів. Водночас це своєрідна хрестоматія багатьох творів літератури Середніх віків, які досі українською мовою не перекладалися. Це здійснив автор монографії, він же і поет, перекладач і літературознавець І. Качуровський [17, с. 68 – 71]. Праця І. Качуровського – важливий приклад для створення нових сучасних медієвістичних університетських студій історії європейської літератури. Досліджуючи генерику та архітектоніку європейської літератури Середньовіччя, автор постійно проводить паралелі як до історії України, так і до історії української літератури, окремих її постатей, представляючи, отже, нерозривний зв'язок українського письменства з європейським контекстом (*Дзюба І. "Запросини в поетику Середньовіччя" // Качуровський І. Генерика і архітектоніка. – К., 2005. – С.9-10*).

Написана на матеріалі української давньої літератури книга *П. Ямчука "Християнський консерватизм: дух, епоха, людина"*

(Одеса, 2001. – 264 с.) розкриває сутність української ментальності. Автор пропонує комплексний аналіз світобачення та поетики українського Середньовіччя та Бароко. Досліджує їх взаємозв'язок на прикладі кількох літературно-філософських дискурсів (лицарсько-милітарного, релігійно-православного та уніатського), на рівні найяскравіших особистісних феноменів – Івана Вишенського й Петра Могили. Переїнятий ідеєю захисту духовного простору людини в сучасному світі автор підсумовує: “Можна лише нагадати висловлену колись думку С. Аверинцева та М. Бахтіна про “прощування зерна”, зароненого в інший час, у сьогоднішню епоху. Зерно християнського консерватизму відкрите українськими митцями-мислителями у середньовічну епоху, має, на наш погляд, добрі перспективи в сучасності. Треба лише пригадати той спадок і цим зерно проростити [11, с. 75 – 76].

Праця В. Шевчука “Муза Роксоланська: Українська література XVII-XVIII ст.” : у 2 кн. – Кн. 1: “Ренесанс. Раннє бароко” (К., 2004); Кн. 2: “Розвинене бароко. Пізнє бароко” (К., 2005) – подія закономірна в творчості дослідника, книга його життя, присвяченого дослідженню давньоукраїнської літератури. У цих книгах автор відійшов від трафаретів академічного літературознавства і провів аналіз колосального матеріалу, всієї давньоукраїнської літератури [25, с. 85 – 90].

Українська русистика поповнилась фундаментальними дослідженням І.Заярної “Барокко и русская поэзия XX столетия: типология и преемственность художественных форм: монография” (К., 2004. – 491 с.), яке суттєво збагатило уяву про історію бароко. У монографії охоплено великий часовий період – від XVII ст. до сучасності, величезна кількість імен, проаналізовано типологічну спорідненість (подібність) поетичних явищ XX ст. Створений своєрідний нарис загальноєвропейського та вітчизняного барокознавства. На жаль, оголошена теза про зв'язки творчості представників російської поезії з українською культурою не розкрита, хоча і подані приклади перегукування з поезією І. Величковського, Є. Славинецького, С. Полоцького, Г. Сковороди, проте відомо, на наш погляд, що російська література і культура підпадали під великий вплив українського бароко [15, с. 92 – 96]; [5, с. 88 – 92].

Узагальнювальні філософські принципи, що лежать в основі барокового сприйняття й “перетворення” світу, естетики стилю українського бароко з'ясовані в монографії Богдани Криси “Перетворення світу: українська поезія XVII – XVIII ст.” (Львів, 1997). У праці широко використані здобутки сучасної медієвістики, філософії, культурології, методики герменевтики. Різні періоди

розвитку стилю бароко дослідниці характеризує на прикладі творчості Кирила Транквіліона-Ставровецького, Івана Величковського, Григорія Сковороди [24, с. 87 – 89].

Історія будь-якої літератури – це, насамперед, історія особистостей. Ми свідомо не розглядаємо праці про окремих письменників. Це – окрема тема. Проте зробимо виняток. У Львівському національному університеті ім. І.Я. Франка кафедра української літератури започаткувала серію “Львівська медієвістика”, перший випуск серії присвячений Д. Тупталу [27; 328 с.]. Вперше в українській науці творчість Дмитра Туптала стала об’єктом усебічного аналізу, в процесі якого розкривається не лише яскрава, глибока та неповторна людська особистість автора “Житій святих”, “Руна орошеного”, “Апології”, духовних віршів та інших творів, але й нові перспективи в сприйнятті й осмисленні духовного і художнього досвіду українського бароко. Другий випуск – монографія С. Бабица “Творчість Мелетія Смотрицького у контексті раннього українського бароко” / за ред. проф. Б. Криси (Львів, 2009. – 180 с.). Актуальність праці полягає в органічному й переконливому застосуванні новітніх методів розкриття полемічного доробку Мелетія Смотрицького, зокрема міфологічного, що давав широкий простір науковим домислам, суб’єктивному тлумаченню фактів мови, семіотичного (наука про використання різних знаків для подання інформації в людському суспільстві), герменевтичного, компаративного. Доробок полеміста постає тут цілісною системою, в якій віддзеркалює світоглядні орієнтири богослова, еволюція його стилю, вияв міфу у його творах, специфіка мислення М. Смотрицького в релігійній полеміці XVI – XVII ст. [26, с. 99 – 100].

Медієвістичні філологічні студії університетських дослідників підтримують високий рівень науки про давню літературу. Велика увага приділяється встановленню генетичного зв’язку між давньою літературою і новою, що, як відомо, й на сьогодні залишається проблемою недостатньо з’ясованою. І хоча, як писав мій вчитель Олександр Мишанич 10 років тому, в дослідження давньої української літератури проникає “постмодерністське словоблуддя, термінологічний туман. Але перспективи для таких “мудрацій” тут дуже незначні, адже “дослідження давнього письменства потребує як чіткості думки, так і ясності вислову. Ми не здамо позицій старої академічної школи” [16, с. 25].

Особливість університетського літературознавства полягає в тому, що воно не лише теоретичне, а й практичне. Фахівці-філологи несуть у студентську аудиторію справжню науку, пишуть індивідуальні підручники, видають ґрунтовні монографії [19, с. 27].

Талант, досвід, принципова позиція, ґрунтовність, дослідницька об'єктивність характерна для більшості досліджень. Поруч з традиційними методами дослідження філологічні студії відзначаються насиченістю вишуканої термінології, заглибленням у новітні дослідницькі практики та напрямки.

І, перефразуючи І. Фізера, констатуємо: всі дослідження є свідочством духу і часу... І всі вони є частиною НІУЛ [нової історії української літератури – Р.Л.], актуальні, тому що “в сув'язі з іншими науковими проектами динамізують сучасне культурологічне поле” [28; с. 9].

Більшість українських науковців, старших і молодших дослідників літератури, чия творча активність засвідчена великим корпусом справді ґрунтовних і свіжих за думкою й підходами праць, спирається в своїх розробках на розуміння нероздільної єдності традицій і модерну, вітчизняного й зарубіжного досвіду, етичного й естетичного, національного та загальнолюдського спрямування” [9, с. 33].

Всі вони лишаються на позиціях вірності ідеалам просвітництва та гуманізму, ідеалам пошуку істини, ідеалам демократії.

Література

1. Андрусів С. Сучасне українське літературознавство: тексти і контексти // Слово і час. – 2004. – № 5. – С. 48 – 53.
2. Астаф'єв О. Перша праця з біблійної герменевтики // Слово і час. – 2006. – № 10. – С. 92 – 94.
3. Астаф'єв О., Пяшенко О. Трансформація міфу чи міф трансформації // Слово і час. – 2008. – № 8. – С. 99 – 101.
4. Баган О. У пошуках нової епічності // Слово і час. – 2010. – № 1. – С. 105 – 108.
5. Беляєва Н. Бароко у дзеркалі авангарду та постмодерну // Слово і час. – 2005. – № 2. – С. 88 – 92.
6. Біла А. На терезах рівнодення // Слово і час. – 2005. – № 12. – С. 83 – 85.
7. Біла А. Проводи постмодернізму // Слово і час. – 2006. – № 1. – С. 92 – 93.
8. Денисюк С. У двобої з часом : до 65-річчя від дня народження Анатолія Погрібного //Українознавство – 2007. Календар-щорічник / упорядн. В. Піскун, А. Ціпка, О. Щербатюк. –К., 2006. – С. 233 – 235.
9. Дончик В. Якщо з позицій національних і конструктивних: нотатки з приводу // Слово і час. – 2008. – № 9. – С. 33.
10. Капленко О. “Нова” рецепця “старого” авангарду // Слово і час. – 2005. – № 10. – С. 78 – 80.

11. Коцюбинська М. Актуалізувати духовні скарби минувшини [рецензія] // Слово і час. – 2003. – № 12. – С. 75 – 76.
12. Лавренюк В. Українська література XIX – XX століть з погляду сьогодення // Слово і час. – 2007. – № 3. – С. 90 – 91.
13. Литвинов В. Поступ української медієвістики // Слово і час. – 2010. – № 1. – С. 101 – 103.
14. Луцак С. Художня домінанта філософської лірики // Слово і час. – 2007. – № 12. – С. 74 – 75.
15. Михед П. Бароко-модернізм-постмодернізм: Типологія і наступність: російська редакція // Слово і час. – 2005. – № 11. – С. 92 – 96.
16. Мишанич О. // Слово і час. – 2001. – № 11. – С. 25.
17. Набитович І. Яса літератури європейського Середньовіччя // Слово і час. – 2006. – № 9. – С. 68 – 71.
18. Наєнко М.К. Дискурс сучасної науки про літературу: огляд досліджень з літературознавства 1990-х років // Слово і час. – 2001. – № 8. – С. 22 – 33.
19. Наєнко М. [На запитання редакції відповідають всерйоз і з гумором] // Слово і час. – 2001. – № 11. – С. 27.
20. Оляндер Л. Традиційні сюжети та образи у світовій літературі: закономірності переосмислення // Слово і час. – 2008. – № 5. – С. 100 – 102.
21. Оляндер Р. Науковий проект сестро-близнюків // Слово і час. – 2006. – № 12. – С. 82 – 84.
22. Поліщук Я. Переклад з погляду теоретика // Слово і час. – 2007. – № 5. – С. 80 – 83.
23. Скорина Л. На гребені “Нової хвилі”: тенденції розвитку української історичної прози // Слово і час. – 2004. – № 7. – С. 84 – 85.
24. Смілянська В. Барокове “перетворення” світу // Слово і час. – 1999. – № 3. – С. 87 – 89.
25. Соболев В. То ж читаймо “Музу Роксоланську!” // Слово і час. – 2005. – № 5. – С. 85 – 90.
26. Ткачук Р. Монографія про визначного полеміста // Слово і час. – 2010. – № 1. – С. 99 – 100.
27. Дмитро Туптало у світі українського бароко: зб. наук. пр / за ред. Б. Криси. – Львів, 2007. – 328 с.
28. Фізер І. Про історію в літературі та історію літератури // Слово і час. – 2004. – № 10. – С. 9.

In article by Reva L. “The scientific works by university teachers-philologies – the science of source base of learning the history of the ukrainion literature and biography her creators“. To review the individual editions of

university teachers-philologies from the beginning of XXI century and analyzed their in modern historical and literature process. The scientific work gives the information about reaching of modern ukrainion science of literature in the last period.

Key words: Biography, medievistic, modern, writer, portret, remembrance, traditions.

УДК 378(477.43):001

*І.М. Конет, Л.А. Онуфрієва
м. Кам'янець-Подільський*

Видавнича діяльність науково-дослідного сектора Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

У статті висвітлені видавничі аспекти діяльності науково-дослідного сектору Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Ключові слова: видавнича діяльність, збірник наукових праць, наукова конференція, наукова школа, біобібліографічний покажчик.

1 вересня 2007 року наказом ректора університету був створений науково-дослідний сектор – структурний підрозділ університету. Він організовує і координує науково-дослідну, дослідно-експериментальну та пошукову роботу факультетів, кафедр, науково-педагогічних працівників, студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів і здобувачів університету за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки, визначеними Кабінетом міністрів України; забезпечує органічну єдність наукової діяльності і змісту навчального процесу, впровадження отриманих результатів в економіку та соціальну сферу; спрямовує роботу наукових шкіл, науково-дослідних центрів, лабораторій, творчих колективів, науково-педагогічних працівників і студентів на дослідження актуальних, перспективних, фундаментальних, прикладних і експериментальних